

Opgave Watersysteem

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Watersystemen

Beleidsproducten

- Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens
- Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen
- Adviezen vergunningen
- Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems
- Beheer hoeveelheid water
- Beheerinstrumenten watersystemen
- Calamiteitenbestrijding watersystemen
- Eigen plannen
- Handhaving
- Monitoring watersystemen
- Plannen van derden
- Toezicht
- Vergunningen en meldingen
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

Het watersysteem zorgt voor een juiste kwalitatieve en kwantitatieve verdeling van water. Het areaal bestaat 15.000 ha boezem, circa 1.100 geautomatiseerde kunstwerken, 5.750 stuwen en 5.150 inlaten in de deelsystemen die we dagelijks inzetten. De 5.900 kilometer hoofdwatgangen en bijna 118.000 km schouwwateren zorgen voor een fijnmazig watersysteem waarin we landbouw, natuur en de mienskip in Fryslân bedienen.

Goed waterbeheer van de boezem staat in directe relatie met de zogenaamde deelsystemen van ons watersysteem. De deelsystemen onderscheiden zich in zandgebieden, veengebieden en kleigebieden met allemaal hun specifieke eigenschappen, geschiedenis en opgaven voor het waterbeheer.

Om watertekort op te vangen en wateroverlast te voorkomen maken we gebruik van de werking van de Friese boezem. Dit uniek watersysteem omvat een aaneengesloten stelsel van meren en kanalen. Via de boezem voeren we water vanuit de beken en polders af naar het Lauwersmeer, de Waddenzee en het IJsselmeer. Watertekorten vullen we aan vanuit het IJsselmeer en we verdelen dit in ons beheergebied door het handhaven van een goed oppervlaktewaterpeil in de 8.000 peilvakken.

Naast het reguleren van water, beschermen en verbeteren we ook het oppervlaktewater. Ongeveer de helft van de oppervlakte aan water in ons gebied is aangewezen als KRW-waterlichaam. Voor deze wateren geldt de Kaderrichtlijn Water met specifieke doelen voor de waterkwaliteit.

Samen met andere overheden, landbouw, natuur en de mienskip maken we plannen voor inrichten van bergingsgebieden voor water. Ook laten we zien dat we als waterautoriteit sturend willen en kunnen zijn voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Daarnaast doen we mee in het klimaatprogramma.

Trends en ontwikkelingen

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de programma's Nationaal OmgevingsVisie (NOVEX) en Water en Bodem sturend (WABOS) sturen op een watersysteem dat rekening houdt met klimaatverandering en dat "sturend" is voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt en opgenomen in de visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ (ook wel BOVI). Op 18 juli 2023 heeft het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân deze in samenwerking met de provincie Fryslân opgestelde visie vastgesteld.

Provincie Fryslân heeft (in samenwerking met o.a. Wetterskip Fryslân) per 1 juli 2023 een eerste concept van het Fries Programma Landelijk gebied (FPLG) incl. Maatregelpakketten ingediend in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Daarmee beoogde Fryslân in aanmerking te komen voor financiële bijdragen uit het Transitiefonds.

Voor een deel van de ingediende maatregelpakketten werd versnelling via een financiering via de begroting van Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) in 2024 overeengekomen. In het najaar van 2023 en de eerste helft van 2024 is die samenwerking voortgezet met als doel eerst aanpassingen door te voeren aan de maatregelpakketten. Dit in verband met toetsing door Wageningen Economic Research (WEcR) en het ministerie, om vervolgens (voorjaar 2024) te komen tot een concreter FPLG 2.0 en deze per september 2024 in te dienen bij het ministerie.

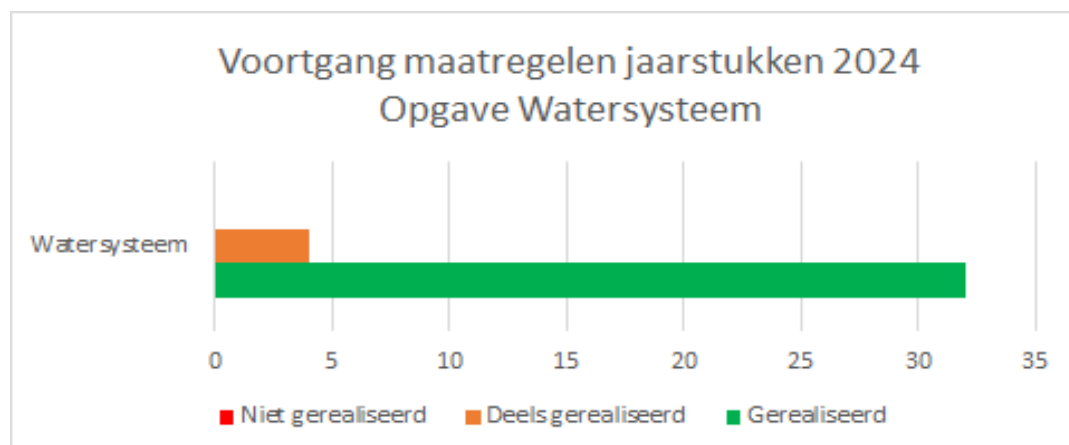
Met de vaststelling van het hoofdlijnenakkoord verviel in juni 2024 het transitiefonds. Met het uitgewerkte regeerprogramma werd in september 2024 ook het NPLG beëindigd. In december 2024 heeft het ministerie van LVVN met de kamerbrief 'Ruimte voor Natuur en Landbouw' een alternatief voor het NPLG aangekondigd. Een nadere uitwerking van een generiek en een gebiedsspecifiek spoor komt in het voorjaar van 2025.

Door het herijken van het Water beheer programma (WBP) in combinatie met een uitvoeringsplan voor de BOVI werken we aan de eerste fase van de adaptatiepaden 'op weg naar een klimaatbestendig watersysteem in Friesland'. Op die manier houden we koers op het lange termijn perspectief zoals beschreven in de BOVI.

De deadline voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) komt snel dichterbij (2027). Er zijn zorgen over het halen ervan, zo is het Rijk onlangs een KRW-impulsprogramma gestart om goed voorbereid te zijn op de verantwoording die in 2027 volgt richting Europa. Dit impulsprogramma vergt veel inzet vanuit het waterschap. We zijn volop bezig met het uitvoeren van maatregelen, het voorbereiden ervan en tegelijk het monitoren, bepalen van de toestand en zo nodig bijsturen op maatregelen. Zelf willen we ook onze voorgenomen maatregelen evalueren in 2024. Dit staat op gespannen voet met wat derden van ons vragen, want niet alleen het Rijk vergt extra personele inzet. Ook in de pers en vanuit particuliere organisaties komt er steeds meer aandacht voor het halen van de doelen en naleven van de KRW-bepalingen.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Reguleren van watertekort en wateroverlast

Wat wilden we bereiken?

Boezemplan

In 2024 beginnen we met het opstellen van een nieuw boezemplan. Daarin beoordelen we nut en noodzaak van één of meer extra zeegemalen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Onderzoeken of er extra gemaalcapaciteit nodig is langs de Waddenzeekust Voortgang maatregel

In 2024 is besloten om in de breedte naar de mogelijke maatregelen om de klimaatopgave op de boezem te kijken. Het onderzoeken of er extra gemaalcapaciteit nodig is, is daar één van. In 2024 is de basis gebouwd voor een model waarmee we aan al deze maatregelen kunnen rekenen. In 2025 ronden we het model af en rekenen we alle eenvoudige maatregelen, waaronder extra gemaalcapaciteit door.

Wat wilden we bereiken?

Duurzaam zoetwaterbeheer

We houden water op de hoge zandgronden zoveel mogelijk vast en stimuleren initiatieven daartoe. Dat betekent dat we zorgen dat op de hoge delen meer regenwater naar het grondwater kan zakken en dat in de lage delen, zoals de beekdalen, water vertraagd wordt afgevoerd. Hierbij houden we rekening met de gestelde eisen aan de waterkwaliteit.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Afronden onderzoeksproject waterconservering hoge zandgronden. Voortgang maatregel

Het onderzoeksproject waterconservering hoge zandgronden is afgerond. We gebruiken de uitkomsten voor de subsidieregeling waterconservering en als input voor de verdere uitwerking van Frysland klimaatbestendig 2050+.

Wat wilden we bereiken?

Vergroten boezemberging

We vergroten voor 2035 de bergingscapaciteit van de boezem. Daarvoor realiseren we bergingsgebieden en breiden we het oppervlakte voor de Friese boezem uit. Hierbij werken we samen met provincie, natuurbeheer en andere partijen om te bepalen welke gebieden we daarvoor gaan inrichten. De hectares hangen nauw samen met de actualisatie van het boezemplan.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Inrichten bergingsgebied Bouwepet Voortgang maatregel

In het gebied Bouwepet is 84 hectare berging gerealiseerd. Door het noodzakelijke herstel aan de vislift is de oplevering van het totale project verschoven naar voorjaar 2025. Voor optimalisatie van de toevoersloot wordt er begin 2025 gebaggerd.

Opleveren project Wielsicht Voortgang maatregel

In 2024 is het project Wielsicht opgeleverd. In samenwerking met It Fryske Gea en provincie Fryslân (N2000) is het gebied ingericht als zomerpolder. Bij extreme noodgevallen kan het worden ingezet als berging. 's Winters is er een open verbinding met de boezem en dit zorgt voor ca 19,4 hectare boezemuitbreiding. Er zijn luw ondiep waterzones aangelegd voor de Kaderrichtlijn water (KRW).

Verkennen potentiële bergingsgebieden Voortgang maatregel

De realisatie van waterberging staat onder druk en loopt vertraging op. Uitgaande van bestaande afspraken kan van de totale opgave van 1.500 ha ca. 640 ha gerealiseerd worden. De gesprekken met de natuurbeheerders en de landbouw over de resterende opgave zijn gestart. Op bestuurlijk niveau wordt hier verder over gesproken.

Het project bij Himpensermar zit in de voorbereiding en levert bij uitvoering ca. 80 hectare waterberging op. De kans op het opstarten en realiseren van berging bij het project Dulf Mersken is groot. Deze beide projecten zijn in de 640 hectare meegenomen.

Wat wilden we bereiken?

Actualisatie en realisatie wateroverlastbeleid deelsystemen

In 2023 is de toetsing aan normering regionale wateroverlast afgerond. Dit geeft inzicht in de (klimaat)robuustheid van de deelsystemen. Dit inzicht gebruiken we om wateroverlastbeleid te actualiseren. Bij deze actualisatie hanteren we de uitgangspunten uit de visie Fryslân Toekomstbestendig 2050+. De vaststelling van dit beleid wordt voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren wateroverlastbeleid deelsystemen.

Voortgang maatregel

De resultaten van de toetsing worden in 2025 aan het bestuur voorgelegd. Het beleid wordt in 2025 met het bestuur besproken en zal daarna de inspraak ingaan. Afronding is voorzien in het laatste kwartaal van 2025. Deze planning wijkt af van de planning die in de begroting 2024 is opgenomen.

Realiseren waterberging in combinatie met andere opgaven.

Voortgang maatregel

In lopende projecten realiseren we de bestaande opgave waterberging zoveel mogelijk in combinatie met andere opgaven en in overleg met de omgeving. In 2024 is het project Wielsicht gerealiseerd. Waterberging in het gebied Bouwepet is in de eindfase. Het project Himpensermar is opgestart.

Wat wilden we bereiken?

Peilbesluiten

We leggen voor een deel van het beheergebied peilbesluiten vast. De vrij afstromende gebieden zonder wateraanvoer maken daar geen deel meer van uit. Het gaat om verschillende typen peilbesluiten:

- revisiepeilbesluiten naar aanleiding van de vastgestelde watergebiedsplannen. Het gaat dan om vastlegging van de werkelijke veldpeilen, een “foto” van de actuele peilsituatie.
- partiële peilbesluiten naar aanleiding van peilaanvragen door inwoners, naar aanleiding van gebiedsprocessen of ambtelijke peilwijzigingen op initiatief van het waterschap zelf.

In 2024 is de achterstand die bij de revisiepeilbesluiten is opgelopen grotendeels weg. Een extern bureau zal drie revisiepeilbesluiten opstellen voor de gebieden Noordlik Westergoa, Súdwesthoeke en de Greidhoeke.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren nota peilbeheer

Voortgang maatregel

We updaten de nota Peilbeheer en vullen deze aan met onder meer het beleid vanuit veenweide en andere ontwikkelingen in het peilbeleid. Deze nieuwe aanvullingen leggen we voor aan het algemeen bestuur tenzij het dagelijks bestuur hierin is gemandateerd.

Opstellen revisiepeilbesluiten

Voortgang maatregel

We hebben 7 revisiepeilbesluiten opgesteld: Greidhoeke, Noordlik Westergoa, Koningsdiep West (deelgebied groen), Linde, Âlde Feanen en Tusken Ie en Swemmer en Twijzel. Greidhoeke, Noordlik Westergoa en Koningsdiep West worden in 2025 vastgesteld. Het revisiepeilbesluit Twijzel is op 17 december 2024 vastgesteld.

Daarnaast hebben we circa 15 partiële wijzigingen behandeld.

Wat wilden we bereiken?

Goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur.

Met baggeren zorgen we voor een goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur. We voeren baggerwerken uit in de hoofdwateren/(boezem)vaarten waaronder E- en F-vaarwegen. Daarbij toetsen we ook de kwaliteit van het baggerslib om te beoordelen of we slib moeten afvoeren naar depots voor verontreinigde bagger.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Baggeren hoofdwatertgangen en (boezem)vaarten.

Voortgang maatregel

In 2024 is er in de cyclische baggerprojecten volgens planning 285 km gebaggerd. Het afwerken van de geplande weilanddepots is uitgevoerd. De aanbesteding van de projectmatige baggerprojecten (Ferwerter/Jislumerfeart en Bakkefeanster/Haulerwyksterfeart) heeft plaatsgevonden. De projecten zijn gegund en gestart en worden in 2025 afgerond.

Wat wilden we bereiken?

Actieve kunstwerken

We werken doorlopend aan het programma actieve kunstwerken. Doel is om het bestaande areaal actieve kunstwerken in een goede staat te krijgen en te houden. Dit doen we volgens een vaste werkwijze. Daarbij houden we rekening met beschikbare budgetten en (personele) capaciteiten. We vervangen en reviseren assets in ons hele beheer gebied maar er is de komende jaren speciale aandacht voor de Greidhoeke.

De Greidhoeke ligt grofweg tussen de steden Leeuwarden, Franeker, Bolsward en Sneek. In het gebied staan 191 gemalen. Dit is 20% van het totale areaal. De gemalen komen voor een groot gedeelte uit de jaren '80 en '90. We hebben gekozen voor een programmatische aanpak waarbij in 2030 alle (geautomatiseerde) assets in de Greidhoeke zijn onderzocht en waar nodig gereviseerd of vernieuwd.

In de projectfase passen we de methodiek van duurzaam grond- weg- en waterbouw toe. Zo maken we duurzaamheid tot een integraal onderdeel in het ontwerp. Daarnaast werken we binnen assetmanagement aan standaardisatie waarbij we duurzaamheid, kosten en levensduur tegen elkaar afwegen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gemalen reviseren, vervangen en/of amoveren

Voortgang maatregel

We hebben in ons hele beheersgebied een aantal assets gereviseerd, vervangen en/of gesloopt op basis van afwegingen die opgesteld zijn in beleid en assetmanagement:

- 10 gemalen vervangen en de oude verwijderd
- 1 gemaal verwijderd (koppeling met ander gemaal)
- 3 gemalen gereviseerd
- 2 stuwen geautomatiseerd
- 1 inlaat geautomatiseerd
- 3 keersluizen gereviseerd

N.B. Bovenstaande getallen hebben betrekking op de start van de projectfase. De doorloop van de projecten en daarmee de oplevering, beslaan meestal meerdere kalenderjaren.

Wat wilden we bereiken?

Peilbeheer

In ons beheergebied zijn circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. Bij iedere asset geldt het peil uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en software voor het bedienen van assets wordt gecontroleerd of het juiste peil is ingesteld. Tijdens periodes van droogte wijken we waar nodig en waar mogelijk af van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) watertekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van wateroverlast anticiperen we juist door de peilen tijdig te verlagen om extra berging te creëren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Controle op "goed peilbeheer"

Voortgang maatregel

Om te bepalen of het peilbeheer goed wordt uitgevoerd, sturen we op twee indicatoren:

- het aantal meldingen van inwoners die klachten hebben over het gehanteerde peil
- staan de peilen goed ingesteld op basis van de peilbesluitenkaart.

In 2024 hebben we, buiten de extreem natte periode in begin januari en december, de peilen goed kunnen beheren conform de peilbesluiten.

Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater

Wat wilden we bereiken?

Waterkwaliteit KRW-waterlichamen

Vanuit de Europese KaderRichtlijn Water (KRW) worden eisen gesteld aan de bescherming en verbetering van de waterkwaliteit. Overheden hebben de verplichting hun bevoegdheden in te zetten om hieraan te voldoen.

In 2021 is voor de periode 2022-2027 een nieuwe KRW-beslisnota vastgesteld. De KRW-beslisnota bevat voor 24 waterlichamen een totaal van 116 maatregelen die uitgevoerd moeten worden. In het uitvoeringsplan is de programmering van de uitvoering van deze maatregelen opgenomen. Volgens bestuurlijk besluit voeren we, eventueel samen met de provincie, 82 van de 116 maatregelen uit. De maatregelen bestaan uit aanleg van natuurvriendelijke zones, visvriendelijk maken van kunstwerken, ecologisch beheer en onderhoud, waterkwaliteitsbaggeren en het verkennen van verdergaande zuivering afvalwater, aanpak landbouw via het Deltaplan agrarisch waterbeheer (DAW) en aanpak overstorten in samenwerking met gemeenten. Ook worden de vergunningen geactualiseerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Realiseren KRW maatregelen

Voortgang maatregel

We lopen op schema met de uitvoering van de KRW-maatregelen volgens programmering. In december 2024 is de tussentijdse evaluatie KRW uitgevoerd. De benoemde aantallen maatregelen onder 'wat willen bereiken' veranderen daarmee voor 2025.

Evalueren KRW

Voortgang maatregel

In 2024 is een tussentijdse evaluatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW) uitgevoerd. De tussentijdse evaluatie laat zien dat de kwaliteit van het oppervlaktewater verbetert, maar dat er nog wel meer nodig is. Dit heeft geleid tot een wijzigingsvoorstel voor de KRW-beslisnota, met bijsturing in de maatregelen. Het algemeen bestuur heeft deze op 17 december 2024 vastgesteld.

Wat wilden we bereiken?

Waterkwaliteitsdoelen niet KRW-wateren

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën:

1. wateren in landelijk gebied
2. wateren in natuurgebied
3. wateren in bebouwd gebied

Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Daarmee gaan we de komende jaren samen met de provincie aan de slag.

In 2024 wordt de methodiek voor het beschermen en verbeteren van wateren in de bebouwde omgeving, gemeente voor gemeente, gezamenlijk verder toegepast. We koppelen het bepalen van doelen aan het opstellen van zogenoemde beheer- en onderhoudsplannen binnen het programma stedelijk water. Hierin leggen we ook de afspraken over waterkwantiteitsbeheer vast. Voor het beschermen en verbeteren van wateren in natuurgebied starten we met de provincie in 2024 met het uitvoeren van een werkprogramma.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vaststellen doelen en maatregelen met gemeenten Voortgang maatregel

In 2024 zijn de inventarisaties van de waterkwaliteit in de bebouwde kernen van de gemeente Leeuwarden en Noardeast-Fryslân uitgevoerd, conform planning. Het vaststellen van doelen en maatregelen door de desbetreffende gemeenten is deels uitgevoerd. Hiervoor vinden overleggen plaats met de gemeenten.

Toezicht lozingen recreatievaart Voortgang maatregel

In de begroting was aangegeven dat het lozingsverbod voor de recreatievaart per 2025 handhaafbaar wordt door verplichte verzegeling van de lozingsvoorziening. Daarom was het de bedoeling om in 2024 een plan op te stellen voor het organiseren van het toezicht op de verzegelingsplicht. Het besluit over het in werking treden van de verzegelingsplicht is door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat uitgesteld. De verzegelingsplicht zal volgens het ministerie nu op zijn vroegst in 2027 in werking treden. De wijze van verzegelen en registreren is nog steeds niet bekend gemaakt door het ministerie. Wel werken we momenteel samen met de gemeenten en provincie aan een plan van aanpak rondom het bredere thema vuilwaterlozingen. Daarin krijgt ook handhaving een plek.

Wat wilden we bereiken?

Zwemwater

Wij monitoren jaarlijks de waterkwaliteit van zwemwateren. We stellen verbeterplannen (zwemwaterprofielen) op voor zwemwateren die nog geen 'goed' of 'uitstekend' scoren. Samen met onze partners nemen we maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het kan hierbij om praktische maatregelen gaan, maar ook om afspraken over communicatie, regelgeving, handhaving, taakverdeling en samenwerking. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen ligt bij de betrokken partijen zoals gemeenten, exploitanten en de provincie Fryslân. In sommige gevallen is er meer onderzoek naar de oorzaken van verontreinigingen nodig. Hierover maken we afspraken met de betrokken partijen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren van ongeveer vijf zwemwaterprofielen Voortgang maatregel

Op basis van de metingen van zwemwaterseizoen 2021 t/m 2024 zijn voor de periode 2025 vijf zwemwaterlocaties aangemerkt om het zwemwaterprofiel te actualiseren en hiervoor verbetermaatregelen voor locatiehouders en gemeenten af te spreken. Het doel hierbij is om voor alle zwemwaterlocaties minimaal de kwalificatie goed te krijgen.

Wat wilden we bereiken?

Biodiversiteit

Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van en gekoppeld aan ons reguliere werk en draagt bij aan schoon en voldoende water in het watersysteem

Wat hebben we daar voor gedaan?

Bestrijding exotische waterplanten

Voortgang maatregel

We bestrijden de exotische waterplanten zoals de grote waternavel, waterteunisbloem en watercrassula in onze wateren. Deze planten vormen een bedreiging voor de aan- en afvoer van water in ons beheergebied. Naast de dreiging voor de waterkwaliteit hebben zij een verstikkende werking op gewenste waterplanten zoals bijvoorbeeld krabbenscheer en fonteinkruidsoorten. We zetten in op preventie en systeemweerbaarheid via gezonde ecosystemen om de invasieve exoten beheersbaar te houden en daar waar het moet elimineren we de exoten om verdere verspreiding tegen te gaan. Wat schoon en geschoond is van exoten willen we schoon houden.

Pilot Amerikaanse rivierkreeft

Voortgang maatregel

We monitoren de verspreiding en soorten Amerikaanse rivierkreeften in ons beheergebied. De uitheemse rivierkreeften vormen met hun vraat- en graafgedrag onder meer een bedreiging voor de ecologische waterkwaliteit en de stabiliteit van oevers. We hebben in 2024 een pilot opgezet om samen met beroepsvissers de uitheemse rivierkreeften te bestrijden in twee gebieden. Met de monitoringsresultaten en de pilot kunnen we in 2025 enerzijds een bestrijdingsplan opstellen voor de uitheemse rivierkreeften in ons beheergebied. Anderzijds zetten we in op preventie door middel van gezonde ecosystemen.

Vervullen van de maatschappelijke functie

Wat wilden we bereiken?

Wetterskip Fryslân als waterautoriteit

We willen dat Fryslân klimaatbestendig is, zoals in onze blauwe omgevingsvisie (BOvi) omschreven.

Bovendien streven we ernaar om met onze BOvi externe impact te hebben op het beleid en de plannen van derden. Op deze manier willen we onze maatschappelijke rol als waterautoriteit voor het watersysteem vervullen en samenwerken aan een klimaatbestendig Fryslân in 2050.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitwerken visie Fryslân klimaatbestendig 2050+

Voortgang maatregel

In 2024 hebben we een tussenbalans opgesteld van het waterbeheerplan 2022-2027. De bestuurlijke behandeling staat voor het eerste kwartaal 2025 gepland. Separaat is in 2024 een beleidsuitwerking van de BOvi opgesteld waarvan de bestuurlijke behandeling ook in het eerste kwartaal 2025 staat gepland.??

Daarnaast zijn de aanpassingen voor veen, zand, klei, bebouwd gebied, Friese boezem en Waddeneilanden verder ontwikkeld voor bijdrage aan onze inbreng in de gebiedsgerichte aanpak voor het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG). In dat kader wordt ook een aanpak ontwikkeld voor de BOvi benodigde aanpassing/bijstelling van ons interne beleid, regels en normen. ??

Actualiseren beleid grondwateronttrekkingen

Voortgang maatregel

In het kader van duurzaam beheer zoetwater zijn we begonnen met het ontwikkelen van nieuw beleid voor grondwateronttrekkingen. We verwachten in 2025 het geactualiseerde beleid aan het algemeen bestuur voor te leggen.

Opstellen beregeningsregeling grondwater

Voortgang maatregel

Een eventuele beregeningsregeling wordt meegenomen in het nieuwe beleid voor grondwateronttrekkingen (zie "actualiseren beleid grondwateronttrekkingen").

Wat wilden we bereiken?

Watertoets

De Unie van Waterschappen heeft een nieuwe concept handreiking watertoets 2.0 opgesteld (2023). Deze handreiking geeft aan hoe art. 5.37 besluit kwaliteit leefomgeving onder de Omgevingswet (weging waterbelang) opvolger van de watertoets - optimaal kan bijdragen aan de nieuwe positie van het waterbelang in de ruimtelijke planvorming.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren Leidraad watertoets

Voortgang maatregel

De Leidraad Watertoets (2013) wordt geactualiseerd en in lijn gebracht met onze Blauwe Omgevingsvisie (BOvi) 'Fryslân klimaatbestending 2050+'. In de zomer 2024 is gestart waarbij een brede vertegenwoordiging van gemeenten, provincie van zowel water als RO afdelingen en Vitens zijn betrokken bij de totstandkoming van de leidraad weging waterbelang. Bestuurlijke besluitvorming volgt in 2025.

Wat wilden we bereiken?

Gebiedsgericht werken

Ons waterschap is van en voor de samenleving. We werken in gebieden nauw samen met gemeenten en provincie, als één overheid. Ieder vanuit eigen taken en bevoegdheden. We leggen hierover afspraken vast, ook over de inzet van procesgelden en menskracht door het waterschap.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen samenwerkingsovereenkomsten GGA

Voortgang maatregel

Via de FPLG-werkgroep Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) is een advies opgesteld over de bestuursstructuur bij gebiedsprocessen. Dit dient als basis voor het samenwerken met andere overheden, in het kader van de Omgevingswet. Het advies moet nog behandeld worden in de stuurgroep. Het gedachtengoed moet vervolgens vertaald worden in samenwerkingsovereenkomsten met provincie en gemeenten en eventueel gebiedspartners. Het wegvallen van het FPLG veroorzaakt vertraging.

Wat wilden we bereiken?

Meer water vasthouden in de bodem

We werken samen met de landbouw aan het vergroten van het waterbergend vermogen van de bodem.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Werken aan waterbergend vermogen van de bodem

Voortgang maatregel

Met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) geven we hieraan invulling. Het halen van dit doel hangt af van de beschikbare middelen die vrij worden gegeven vanuit het FPLG.

Wat wilden we bereiken?

Funderingen

Er is een maatschappelijk, financieel en juridisch aanvaardbare oplossing voor woningen met funderingsproblemen in het veenweidegebied. Via het bestuurlijk overleg funderingen wordt het bestuur geïnformeerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoeren Aanpak funderingsproblematiek

Voortgang maatregel

We geven tot en met 2029 uitvoering aan de Aanpak Funderingsproblematiek onder andere door:

- Een Fries Funderingsloket op te zetten, waar inwoners van het veenweidegebied voor raad en daad terecht kunnen
- Een subsidieregeling voor funderingsonderzoek en funderingsherstel in te voeren
- De code rood-gevallen in de Grote Veenpolder adequaat te helpen met hun funderingsherstel
- Aandacht te houden voor bijzondere gevallen en hun financieringsbehoefte
- Innovatie in funderingsherstel te stimuleren
- Bestuurlijke en ambtelijke lobby richting het Rijk om meer aandacht en middelen voor de Funderingsaanpak te verkrijgen.

Het Funderingsloket is gerealiseerd en de regeling voor funderingsonderzoek is opgesteld. Van de 13 code-rood gevallen zijn er 8 geholpen. De lobby loopt onder andere via het Platform Slappe Bodem (PSB), waar we samen met ruim 40 andere overheden aan deelnemen.

Wat wilden we bereiken?

Veenweiden

In zes gebiedsprocessen werken we samen met partners aan plannen of maatregelen om de veenweidedoelen te realiseren. Belangrijke doelen zijn onder andere het aanpassen van het watersysteem aan klimaatverandering en een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Implementatie aanpak hoogwatercircuits

Voortgang maatregel

De vastgestelde aanpak van hoogwatercircuits brengen we verder in de praktijk. We werken beleidsregels uit, richten de gegevensregistratie in en in een eerste selectie van urgente hoogwatercircuits starten we met planvoorbereiding voor de jaren 2025-2028. Voor dit jaar hebben we de zogeheten no-regret maatregelen opgepakt, om bij de meest urgente hoogwatercircuits een aantal knelpunten aan te pakken.

Uitvoeren van de gebiedsprocessen volgens Veenweideprogramma

Voortgang maatregel

In het ontwikkelgebied Aldeboarn de Deelen ronden we samen met de partners het gebiedsplan af. We werken nog aan het gebiedsplan voor Idzegea. Dat ronden we naar verwachting in 2025 af. De vastgestelde inrichtingsvariant voor het gebied Hegewarren werken we verder uit.

In de andere kansrijke gebieden werken we samen met betrokkenen verder aan proeven en pilots om ervaring op te doen met veranderingen in het waterbeheer en het grondgebruik.

Gebiedsproces Hegewarren: De GLB-aanvraag is ingediend. Hier is menskracht benodigd om het geld uit het maatregelpakketten weg te kunnen zetten. Integratie verkenning en het opstellen van een transitieontwerp voor besluitvorming heeft vertraging opgelopen.

Gebiedsproces Idzegea: Vanuit het programma is er afgelopen jaar even geen projectleider geweest waardoor er zaken in de vertraging zijn gegaan. Inmiddels is deze positie weer ingevuld. Een watersysteemanalyse vanuit het Wetterskip is afgelopen jaar niet uitgevoerd, maar staat voor 2025 wel op de planning.

Vaststellen compensatiesystematiek Veenweiden

Voortgang maatregel

De compensatiesystematiek veenweiden (CSV) wordt gezamenlijk met provincie gemaakt en voor bestuurlijke vaststelling voorgelegd. Met dit instrument kan in de gebiedsprocessen de vermogens- en inkomensschade als gevolg van de peilverhogingen worden bepaald. CSV is bestuurlijk vastgesteld en op route naar Europa voor een staatssteuntoets.

Uitvoeren pilots met hogere peilen.

Voortgang maatregel

Met betrekking tot de GLB-pilots zijn er vergunningsaanvragen gedaan en wordt de uitvoering in 2025 opgestart.

Wat wilden we bereiken?

Klimaatneutraal en circulair

Wetterskip Fryslân is sinds 2023 energieneutraal en wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair in 2050.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gemalen zoveel mogelijk inzetten op momenten dat er veel, vooral duurzame stroom aanwezig is **Voortgang maatregel**

Sinds begin 2024 hebben wij een elektriciteitscontract met dynamische prijzen. Malen op momenten dat er vooral duurzame elektriciteit aanwezig is, is dan ook goedkoop malen. Het ombouwen van de procesautomatisering, zodat zo veel mogelijk op deze momenten gemalen kan worden, lijkt op de ombouw voor sturing op eb en vloed, die bij de zee-gemalen geïmplementeerd is. We hebben hiermee nu ervaring, zie slim malen met getijdensturing. In 2025 starten we met het aanpassen van de procesautomatisering van de (circa 10) grootste poldergemalen en het Hooglandgemaal.

Slim malen met getijdensturing

Voortgang maatregel

We besparen energie door zee-gemalen aan te sturen op basis van eb en vloed. Gemaal Ropta draait al een aantal jaar op deze manier en verbruikt hierdoor circa 25% minder elektriciteit. Gemaal Miedema bij Zwarte Haan is in 2024 aangepast. In 2025 passen we gemaal De Heining aan, het derde en laatste zee-gemaal.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Watersysteem opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Vershil actuele begroting - jaarrekening
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-1.313	-1.235	-1.270	-78
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-24.655	-22.716	-25.933	-1.939
Adviezen vergunningen	-115	-116	-211	1
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	-5.004	-5.579	-5.803	575
Beheer hoeveelheid water	-26.181	-25.685	-29.301	-496
Beheerinstrumenten watersystemen	-607	-601	-1.020	-6
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-39	-0	0	-39
Eigen plannen	-6.988	-7.201	-10.474	212
Handhaving	-514	-583	-991	69
Monitoring watersystemen	-4.316	-4.866	-6.873	549
Plannen van derden	-271	-346	-447	75
Toezicht	-1.036	-1.263	-2.013	228
Vergunningen en meldingen	-1.514	-1.434	-3.390	-80
Netto resultaat opgave	-72.555	-71.624	-87.726	-931
* Centralisatie van overhead	0	-3.022	0	3.022
Totaal resultaat opgave	-72.555	-74.646	-87.726	2.091

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 931.000 negatief. De grootste afwijkingen worden per beleidsproduct hieronder nader toegelicht:

Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen:

De exotenbestrijding heeft een overschrijding van € 1.187.000. In 2024 was extra inzet nodig, deels om achterstallige werkzaamheden van vorig jaar in te halen. Dankzij deze inspanningen is de verspreiding van exoten beperkt en is hergroei van achtergebleven resten voorkomen. Op termijn kan dit de bestrijdingskosten verlagen. Daarnaast is door tijdelijke vervanging van personeel voor de bestrijding van de muskusratten € 150.000 meer uitgegeven.

Als gevolg van wegwerken van achterstanden uit 2023 en hoger uitgevallen aanbestedingen voor een tweetal rayons is een overschrijding ontstaan van € 119.000. Vanwege de budget neutrale verschuivingen voor de personele inzet en doorbelasting vanuit beleidsproduct Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems zorgt dit hier voor een overschrijding van € 483.000 en bij Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems voor een onderschrijding.

Beheer hoeveelheid water

De verbruikskosten voor elektriciteit zijn € 424.000 hoger door de grote hoeveelheid neerslag in vergelijking met 2023 (ruim 1,5 miljoen Kwh. hoger). De gunstige tarieven en lagere energiebelasting dempen deze kostenstijging enigszins. De kosten voor netbeheer zijn wel hoger dan de uitgangspunten in de begroting evenals de bijdrage voor het lidmaatschap van de energiecoöperatie OVEF. Daarnaast zijn er overige kleine nadelige verschillen van € 72.000.

Eigen plannen

Het uitvoeringsplan 2024 van Veenweide en Waterbeheerplan bleken te ambitieus te zijn waardoor er een vertraging is ontstaan op de voortgang van het programma. Dit was eerder ook al bij voortgangsrapportage II vermeld en heeft uiteindelijk geresulteerd in een onderschrijding van personeelskosten van € 212.000.

Monitoring watersystemen

Door lagere toerekening van kosten van diverse vakgroepen aan monitoring watersystemen ontstaat een voordeel van € 404.000. Daarnaast is er € 145.000 minder uitgegeven aan het uitbesteden van metingen door derden.

Toezicht

Door een hogere doorbelasting van gemaakte uren voor toezicht van directe lozingen in het kader van de omgevingswet ontstaat een voordeel € 228.000.

Investerings

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer. Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Watersysteem	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Infrastructuur geautomatiseerde assets WS	400	400	400	400	0	0
Inrichting watersystemen	1.750	1.750	370	370	1.380	1.380
KRW - inrichtingsmaatregelen	2.200	2.200	330	330	1.870	1.870
Kunstwerken actieve waterbeheersing	12.250	12.250	11.395	11.395	855	855
Uitvoeringsprogramma Veenweide	400	400	0	0	400	400
Eindtotaal	17.000	17.000	12.495	12.495	4.505	4.505

Toelichting op Investerings

De kredietverstrekking blijft € 4.505.000 achter bij hetgeen beschikbaar is gesteld voor 2024. Voor Kunstwerken actieve waterbeheersing is vertraging ontstaan door grondverwerving- en juridische trajecten. Voor de portfolio's Inrichting Watersystemen en KRW is gewacht op de evaluatie van de KRW maatregelen eind 2024. Ten aanzien van Veenweide zijn er landelijke ontwikkelingen die spelen zoals rond het NPLG, waardoor er in 2024 geen aanvragen meer gedaan zijn.

